

**Тема: «Правила збору лікарських рослин. Умови і терміни сушіння рослин.
Зберігання лікарських трав»**

Керівник гуртка «Лікарські рослини»
Матющенко Галина.Вікторівна

Мета: Збагатити знання гуртківців про лікарські рослини України.
Ознайомити з правилами збору лікарських рослин, умовами і термінами сушіння та зберігання. Охарактеризувати окремі види лікарських рослин. Формувати уміння узагальнювати матеріал, робити загальні висновки.

Тип заняття: лекція з елементами бесіди

Матеріал: листівки із зображенням лікарських рослин, каталоги, довідники з теми.

Хід заняття

I. Вступ.

II. Основна частина

Загальна характеристика окремих видів лікарських рослин

Правила збору лікарських рослин.

Умови і терміни сушіння рослин.

Зберігання лікарських трав.

III. Заключна частина

Лікарські рослини — це широка група рослин, органи або частини яких є сировиною для отримання засобів, що використовуються в народній, медичній або ветеринарній практиці з лікувальною або профілактичною метою.

Світ рослин - найбільше диво природи, царство краси і наше цілюще багатство.

З глибокої давнини людина використовувала природні блага рослинного світу і як джерело свого прожитку, і для полегшення своїх недуг. Спостережливість і народна мудрість заклали основу вживання рослин в лікуванні людини спочатку з місцевої флори, а в ході суспільного розвитку і налагодження торгівельних стосунків - практично зі всієї земної кулі. Обмін знаннями дозволив людині створити вельми значний арсенал лікарських засобів.

У різних частинах лікарських рослин, залежно від їхньої функції і будови, а також стадії розвитку, накопичуються неоднакові за якостями і в різній кількості діючі речовини: одні — найбільше в корінні, бульбах, цибулинах; другі — у стеблі, листях; треті — в корі; четверті — у квітках, плодах чи насінні. У зв'язку з цим заготовляють окремі частини рослин і в певні періоди їхнього життя. Авіценна свого часу висловлював такі міркування щодо збирання і заготівлі лікарських рослин: «Квіти варто збирати після повного розкриття, але до того як вони зав'януть і обсіплюються. Стебла рекомендується збирати, коли вони досягли зрілості і ще не почали в'янути та морщитись. Що ж до плодів, то їх зривають після того, як вони цілком досягають, але раніше, ніж будуть готові впасти». Це говорить про те, що збирати рослини треба в той період, коли вона має максимальну кількість діючих речовин. Кращим часом для збору є період з 8 год. ранку до 17 год. вечора.

Бруньки збираємо рано навесні, коли набубнявіли, але ще не розпустились.

Кору збирають у квітні - травні, коли по корі до бруньок проходить вода з розчиненими в ній органічними речовинами. В цей період вона легко відшаровується.

Листки збирають переважно до або під час цвітіння рослини, за винятком тих рослин, листки яких з'являються після цвітіння. Зривають нижні листки, а верхні залишають, щоб не зашкодили цвітінню і плодоношенню рослин.

Квітки, суцвіття збирають на початку цвітіння, зриваючи руками або зрізуючи ножицями. Укладають нещільно в невелику тару і одразу сушать. Плоди і насіння збирають повністю достиглими і після досушування очищають від сторонніх домішок та пилу на спеціальних віялках.

Корені, кореневища, бульби, цибулини збирають наприкінці вегетативного розвитку рослин, коли наземні частини в'януть.

Заготівельник лікарських рослин в першу чергу повинен пам'ятати: зібрану сировину не можна довго залишати у тарі. Там вона стискається і само нагрівається в результаті випаровування при диханні не відмерлих частин рослин.

Лікарська рослинна сировина повинна зберігатися в сухому, добре вентильованому приміщенні (зоні), в чистій сухій, без сторонніх запахів та однорідній для кожної партії сировині тарі, в аптеках - в скляній, металічній: в ящиках з кришкою; на складах (базах) - в паках, мішках паперових багат шарових або з текстилю, ящиках. Для пакування фасованої лікарської рослинної сировини використовуються пачки картонні, пакети поліетиленові, паперові, обгортки паперові, контурні чарункові упаковки відповідно до вимог, визначених виробником.

Оптимальні умови для зберігання лікарської рослинної сировини температура 18-25о С, вологість повітря - не вище 45% Лікарську рослинну сировину, яка містить ефірні олії, зберігають ізольовано в добре запакованій тарі в закритій шафі.

Деякі гігроскопічні трави, листя та плоди (ангро) необхідно зберігати в скляній або металевій тарі герметично закупореній і, за необхідності, залитій парафіном (наприклад, листя наперстянки та інші).

Отруйну та сильнодіючу лікарську рослинну сировину зберігають в окремому приміщенні або в окремій шафі під замком.

Лікарську рослинну сировину у вигляді готових лікарських форм (збори, брикети, фільтр-пакети тощо) зберігають в заводській упаковці окремо за найменуваннями, при температурі та відносній вологості, що вказана на упаковці або в листку-вкладишу, дотримуючись загальних правил зберігання готових лікарських засобів.

В народній медицині використовуються тільки в Україні понад 200 лікарських рослин, а в науковій – значно менше. Тому в останні роки багато уваги звертають науковці, фітотерапевти, лікарі вивченню багатого тисячолітнього досвіду нашого народу, збираючи в народних знавців, цілителів відомості про лікування травами. Перевага трав над хімічними препаратами в тому, що при високій ефективності лікування вони не дають побічного негативного впливу на організм.

Пропонуємо вам практичні поради як заготовляти лікарські рослини, щоб вони не втратили свою цілющу силу і були максимально ефективними при застосуванні:

1. До збору лікарських рослин слід приступати в той час, коли вони містять найбільшу кількість діючих речовин:

- Бруньки - збирають в період набухання. Кору - в період сокоруху.
- Листя - в період цвітіння рослин.
- Квіти - в період повного цвітіння, окрім квітів безсмертника.
- Трави - в період цвітіння рослин.
- Коріння - навесні і восени, по в'яненні рослин.

2. Збирають лікарські рослини в гарну погоду. Збір починають, коли опаде роса;

3. Не можна збирати рослини в сиру погоду, після дощу або рано вранці;

4. Не варто збирати сильно запилені рослини, роз'їдені комахами, пожовклі;

5. Зібрані рослини або їх частини (квіти, листя) слід укладати в чисті корзини, ящики, вистелені папером;

6. Якщо збір ведеться в мішки, то не можна їх туго набивати, щоб уникнути самозігрівання рослин; крім того, рослини при цьому мнутья і втрачають свою форму і колір;

7. Рослини, доставлені до місця сушіння, повинні бути негайно розкладені рихлим шаром на чистому горищі, на стелажах або під навісом в тіні на дошках;
8. Період між збором і розкладкою для сушки не повинен перевищувати 2-3 годин;
9. Слід врахувати, що більшість дикорослих лікарських рослин росте не чистими чагарниками, а в співтоваристві з іншими видами рослин. Необхідно бути акуратним, щоб уникнути(захоплення інших непотрібних рослин. При випадковому попаданні їх слід відразу видалити, тому що після збору відсортувати важче.

6. Збирання, сушіння та зберігання лікарських рослин.

- Тож як правильно збирати лікувальні трави? Для того, щоб препарат діяв на організм, дуже важливо збирати рослину у визначені терміни, правильно сушити та зберігати їх. Так, корені викопують восени після обпадання листків або рано навесні, очищають від землі й обмивають холодною водою. Наземну частину рослин, що містять леткі ароматичні речовини, збирають на початку на літа, коли цілком розпустилися листки і зав'язались бутони. Зелені листки і траву можна збирати протягом усього літа, але краще навесні; квітки рвуть ті, що повністю розпустилися, і тільки за ясної погоди, а плоди й насіння-зрілі.
- Зібрані рослини сушать у добре провітрюваному приміщенні, а особливо соковиті – у злегка протопленій печі або спеціальній сушарці за температури 40-50С. Зберігати висушені рослини краще в скляному посуді.

Сушіння лікарських рослин

Сушіння проводять в тіні, на сонці можна сушити тільки коріння і кореневища, які містять дубильні речовини

